

Наташа Филип, дипломирани библиотекар саветник
Народна библиотека „Доситеј Обрадовић“ Стара Пазова
natasabiblioteka@gmail.com

УДК: 02-052
DOI: 10.7251/BSCSR1706223F

БИБЛИОТЕКАРИ У ДОНКИХОТОВСКОЈ БОРБИ ИЛИ ВРСТА У ИЗУМИРАЊУ

Сажетак: Деценијско непостојање националних тј. државних културних политика, на целом Балкану утиче на рад и развој библиотека. Култура и библиотеке нису у видном пољу оснивача, сем када је у питању запошљавање чланова партија на власти. Министарства културе у свим државама некадашње државе- “зашто и постоје кад ничему не служе?!”.

Ту је још тушта и тма наметнутих обимнијих, суманутијих чак апсурдних обавеза: планови интегитета (шта год то значило), едукација за финансијску писменост, едукације за антикорупцију... Није спорно увођење новина у рад, али мора се негде поставити црта или граница.

Запитамо ли се, да ли смо тиме пристали на статус «осредњих сваштара». Јесмо ли запоставили традиционалног корисника –правог читаоца?! Губимо ли себе, тј. да ли су широко образовани, добри и креативни библиотечки радници - угрожена врста или мањина?!

Последице су већ видљиве: све већи број повлачења библиотечких стручњака са кључних позиција, одласци из библиотека, па и из земље. То се може назвати предајом или пак, превеликим умором и притиском од донкихотовске борбе са ветрењачама.

Постоји и оно о чему се упорно, годинама ћути или говори у пола гласа само у малом кругу колега-пријатеља. Нема радава који се баве детаљном анализом “људских ресурса“ или појединачним доприносом већине “запослених“.

Тема рада и два скоро супротстављена пола:

1. Бројне сјајне идеје, радови и резултати у званичним излагањима, а и у неформалним разговорима са колегама на скуповима. То враћа оптимизам, даје подстицај и лет.
2. Повратак и “атерирање” у сурову реалност у окружење “запослених у библиотекама са положеним стручним испитом”, који овај посао схватају као “државни посао”

Двојака терминологија и подела:

1. Библиотечки радник и Колега, као синоними;
2. ”запослени у библиотекама” и ”библиотечки фикуси - ”Ficus Bibliotecaris“.

Одлике ”запослених у библиотекама”, који постају већина у библиотекама: изражена незаинтересованост за књигу и нечитање, непознавање структуре сопствених фондова, писање стручних радова за ”запослене у библиотеци” није ни мисаона именица.

Нове технологије у библиотекама, као велики подстицај нераду и таворењу горе наведених. За све гору ситуацију неопходне су радикалне мере.

Приликом запошљавање у библиотекама треба увести: проверу знања тестовима опште културе, проверу знања тестовима прегледа књижевности и информисаности, нивоа социјалне интелигенције, тј. комуникативности, могућност уклапања у тимски рад и пробни рад (некадашњи припавнички стаж) у трајању од годину дана.

За већ запослене у библиотекама:

1. Увођење лиценци које би важиле 4 (четири) године, уз проверу знања на сваке четири године и то из области: опште културе, познавања фондова, информисаности о новинама у струци, један писани стручни рад или два реализована програма у том периоду. Запослени који не испуни задате критеријуме, треба да изгуби лиценцу и самим тим и посао у библиотеци.

2. Избацивање столица пултовима на позајмним одељењима једном недељно, не би ли се покренули и помогли читаоцима у фондовима, међу полицама, у интернет читаоницама или сређивању фондова.

3. Један дан у месецу ускратити могућност било каквог приступа компјутеру ”запосленима”, не би ли покренули сопствени мождани «Windows».

4. Пробно увести, по угледу на здравство, понудити корисницима могућност бирања ”изабраног библиотекара”.

Покушајмо заједнички да прво о томе проговоримо јавно, да најзад укажемо и на тај проблем сваке библиотеке. Не дозволимо да нас прегазе, угуше у нама креативност и идеје, или нас повуку на дно ”фикуси и остале коровске врсте” у библиотекама. Не дозволимо да постанемо мањина или врста у изумирању! А самим тим и библиотеке као институције од угледа.

Кључне речи: Широко образовани, добри и креативни библиотечки радници - угрожена врста или мањина; људски ресурси, двојака терминологија; радикалне мере-тестови и лиценце.

Деценијско непостојање националних тј. државних културних политика, на целом Балкану утиче на рад и развој библиотека. Опште место је да култура и библиотеке нису у

видном пољу оснивача, сем када је у питању запошљавање тј. удомљавање чланова партија на власти.

А када су у питању Министарства културе у свим државама некадашње државе, поставља се питање “зашто и постоје кад ничему не служе?!“.

Муке библиотеке су када је буџетима оснивача предвиђено мало средства за рад. Закон о јавним набавкама, који је наметнут и култури, ствара муке малобројним библиотекама, са релативно “великим“ средствима на контима за набавку књига и опреме.

Библиотеке из прве групе не могу да набаве сва нова издања и опрему због недостатка новца, а библиотеке из друге групе, због компликованог и дуготрајног процеса, са великим кашњењем долазе до истих. У оба случаја закинути су читаоци-корисници библиотека! А због њих библиотеке постоје.

Ту је још тушта и тма наметнутих све обимнијих, суманутијих чак апсурдних обавеза: планови интегитета (шта год то значило), едукација за финансијску писменост, едукације за антикорупцију... Није спорно увођење новина у рад. Не треба да останемо глуви и неми за нове изазове, али мора се негде поставити црта или граница.

Пре више од десетак година у рад библиотека су уведене бројне радионице (од компјутерских, глумачких, музичких до ликовних), играонице, «забављаонице»... које, част изузецима, не захтевају много умног ангажовања, јер су ту углавном спољни сарадници. Циљ су бољи статистички податаци, не би ли се умилостивили оснивачи за мало већу своту у буџету. Запитамо ли се, да ли смо тиме пристали на статус «осредњих сваштара».

Наметањем свега и свачега тежи се главном циљу- одвојити библиотечке раднике и људе уопште, од књиге – најважнијег извора правог и квалитетног знања!

А знање је моћ! Кад се одузме знање, следи урушавање (ако већ и није) интегитета најпре, културе, потом, у нашем случају струке и професије. И претварање библио-

течких радника у сваштаре, а људе учинити корисним идиотима.

Јесмо ли запоставили традиционалног корисника – правог читаоца, љубитеља лепе писане речи, жедног нових знања, проширења видика квалитетним штивом?!

Губимо ли себе, тј. да ли су прави библиотечки радници, широког спектра знања, образовања – не само формалног, интересовања, ерудити, начитани, они који шире љубав према лепој писаној речи, који умеју знањем и добром комуникацијом да придобију нове кориснике, да идејама чине чуда и са мало новца - угрожена врста или мањина?!

Последице су већ видљиве: све већи број повлачења библиотечких стручњака са кључних позиција, чак одласком из библиотека, па и из земље. То се може назвати предајом или пак, превеликим умором и притиском од донкихотовске борбе са ветрењачама.

Или је пак, аутор овог рада у великој заблуди, и не види далекосежни циљ - претворити сваког библиотечког радника у економског експерта, Супермена или Елиота Неса. Можда су генијални умови препознали, баш у нама, једину силу, која ће уништити свако легло корупције, неправде и незаконитости у свету! После силних едукација, евалуација... а не зна се, каквих ће још бити, СЈБ „Специјалне јединице библиотекара“ решаваће све проблеме човечанства и донеће правду и мир у свету...

Оно што немирном, ”антипротивном” духу не да мира је питање: докле и на шта ћемо све ћутке пристајати?! Хоћемо ли стално набрајати неправде и кукати као Калимеро, борити се или одустати од борбе?!

Постоји и оно о чему се упорно, годинама ћути или говори у пола гласа само у малом кругу колега-пријатеља. На нашим стручним скуповима никада о томе није било ни речи у званичним излагањима, већ само у кафе паузама. И

наравно, опет у уском кругу пријатеља. Давно смо научени да се “прљави веш“ не качи пред кућом. То је и у реду. Скупови библиотекара и имају задатак да промовишу најбоља достигнућа у нашој струци, да дају импулс, који ће покренути остале колеге да, по повратку у своје библиотеке “украдене” идеје примене или их модификују и опет на неки начин примене у раду.

Тема овог рада и два, скоро, супротстављена пола:

1. Бројне сјајне идеје, радове и резултате у званичним излагањима, а такође, и много тога у неформалним и пријатељским разговорима са колегама на скуповима. То враћа оптимизам, даје подстицај и лет.
2. А потом следи повратак и “атерирање” у сурову реалност у окружење “запослених у библиотекама са положеним стручним испитом”, који постају већина, а овај најлепши посао схватају као “државни посао”.

Због тога двојака терминологија и подела:

1. Библиотечки радник и Колега, као синоними;
2. ”запослени у библиотекама” и “библиотечки фикуси-“Ficus Bibliotecaris”(а могу се наћи и сирак, паламида, амброзија и сличне коровске врсте). Прави фикуси (биљке) у библиотекама су корисни – пречишћавају ваздух и шире кисеоник међу полице са књигама, ова друга врста само га троши. Обема врстама је заједничко - не подносе никакве промене. Или што би у Срему рекли “ди си - ту си”, или “седи ди си, ни за ди си ниси“!!!

Добром анализом, почевши од Извештаја о раду сопствене библиотеке, до бројних зборника са библиотечких скупова намеће један закључак – мали проценат библиотечких радника вредно ради и на себи, у библиотеци, самим тим и доприноси струци.

Где је остала већина?! Или још суровије питање – шта и да ли нешто ради велика већина запослених по библиотекама?! Скоро да нема рада који се бави детаљном анализом “људских ресурса“ или појединачним доприносом већине “запослених“, која почиње или је већ преовладала по

бројним библиотекама. То је оно о чему се упорно ћути и не пише у радовима - **табу тема**. Библиотеке одавно нису елитистичке институције, у најбољем значењу тог појма.

У мору “запослених - Ficus Bibliotecarisa”, прави и добар библиотечки радник осећа огроман стид. Изгарајући радом постаје уморан, почиње да губи вољу и снагу да спречи стихију таворења у којој главну реч воде горе наведени.

Нормално, и наравно да постоје библиотечки радници, који су спиритус мовенс сваке добре идеје, до саме реализације. Али том покретачу и реализатору треба подршка, не само вербална, већ стварна, сарадња и рад свих у библиотеци. Најгоре, а све чешће што може да се деси свестраном, креативном и вредном библиотечком раднику најбоље говоре Његошеви стихови, односно речи владике Данила:

“А ја што ћу, али са киме ћу?
Мало рукама, малена и снага,
једна сламка међу вихорове,
сирак тужни без нигђе никога...
Моје племе сном мртвијем спава...
у ад ми се свијет претворио,
а сви људи паклени духови.“

Тужно, али истинито, реализација многобројних идеја креативног библиотечног радника зависи само од њега самог! Уз силне покушаје, подстицаје, позивање на колективни и тимски дух, чак молбе да се бар помоћним радом укључе, горе наведени “Ficus Bibliotecarisi“, све се завршава да једна те иста особа осмишљава, разрађује, припрема, реализује и физички, било који програм, пројекат, идеју...

Оно што ствара замор, помало демотивише и гура у уравниловку креативце су Годишњи извештаји библиотека

о раду, поготово, они који се подносе на усвајање оснивачима. Ретко или скоро никад у Извештајима се не апострофирају имена људи који су те резултате постигли, него се све своди на “резултати библиотеке”.

Ипак, оно што још снаге даје креативним и вредним да истрајавају, само је питање до кад, до којих граница, су: унутрашње задовољство постигнутим, рад на себи, испуњеност и похвале и подршка корисника. Корисници су боље упућени и добро знају имена оних, због којих су верни библиотеци, док су у извештајима сви добри резултати-покривени именом библиотеке.

Чињеница је да влада хипер продукција у издаваштву и да је све теже пратити. Али, катастрофална чињеница је да је све израженија незаинтересованост за књигу и нечитање “запослених у библиотекама”. Често азбучење тј. уређивање фондова је добар визуелни начин да се надомести нечитање и боље упознавање са фондовима... али...

Такође, присутно је непознавање структуре сопствених фондова. То се јако одражава на помоћ корисницима првенствене библиотечке услуге - ЧИТАОЦУ у одабиру адекватне књиге.

„Ficus Bibliotecusi“ једва чекају дан, и моле се, чак иако нису верници, када ће свака књига и на овим просторима, имати уграђен GPRS систем. Ово се поготово односи на запослене на позајмним одељењима. Само, ако осредњи “запослених” или гори од таквих, буду одговорни за постављање ГПС у корице књига и полице, као и неажурно разудживање - задуживање корисника и уређивање фонда, могуће су разноврзне ситуације... Читалац у слободном приступу фонду са таквом «навигацијом» неће завршити у реци или ћорсокаку, али би тражећи Милтовнов “Рај“, могао да заврши пред “Паклом“ Дантеа Алигијерија.

Нове технологије у библиотекама имају двојаку улогу:

1. огромна су помоћ у развоју библиотечких услуга, креативности, размене идеја и рада правих и добрих библиотечких радника, али и
2. велики подстицај нераду и таворењу оних других.

О значају и предностима нових технологија у библиотекама је већ много речено. Али, о негативностима када их користе они који, да је неке правде, и не би требали да раде у библиотекама јако мало.

Најгори могући призор, када корисник-читалац затражи књигу или информацију, “запослени“ одмах прионе на тастатуру, био у питању класик или лектира, коју је и дотични запослени морао некад да прочита.

А тек призор, који изазива стид и гађење код оно мало правих библиотекара је, када читалац затражи књигу, али није сигуран у наслов или име аутора, а “запослени“ за пултом тако и куца, и у рекордно кратком времену одговара-НЕМА! Чак и не покушавајући да укључи и елементарно знање и провери варијанте имена или наслова, па и помоћу гугл претраге.

О примерима када корисник-читалац враћа књигу и замоли за помоћ у одабиру наслова сличне тематике... боље не говорити тј. не писати. Читалац се може два-три пута преварити и забашурити незнање онога за пултом, али убрзо се губи поверење и читалац нестаје. Чак и најновији изум - ”библио-дронови” захтевају умни и физички напор да се пронађу и пошаљу тражени наслови или књиге из одређене области.

Читање стручне литературе, часописа или сајтова о библиотекарству је сведено на минимум. А писање стручних радова за “запослене у библиотеци“ није ни мисаона именица. Има оних који нису ни ред написали од писаног рада за стручни испит, положен пре 20 и више година. А књижничари, којима то није обавеза на стручном испиту, ни тад.

За катастрофалну ситуацију неопходне су радикалне мере. Многима ће се учинити да спадају у домен утопије, али бројне најневероватније идеје давно постале су стварност.

Приликом запошљавања у библиотекама треба увести:

1. Проверу знања тестовима опште културе
2. Проверу знања тестовима прегледа књижевности и информисаности
3. Проверу нивоа социјалне интелигенције, тј. комуникативности
4. Проверу кандидата за могућност уклапања у тимски рад
5. Пробни рад (некадашњи припавнички стаж) у трајању од годину дана

И за постојеће добре библиотечке раднике и за “запослене у библиотекама“ увести следеће мере (које би их можда подстакле на рад на себи и квалитетнији библиотечки рад или одлазак из библиотеке:

1. Увођење лиценци које би важиле 4 (четири) године, уз проверу знања на сваке четири године и то из следећих области:

- опште културе,
- познавања фондова,
- информисаности и новинама у струци
- један писани стручни рад или два реализована програма у том периоду.

Запослени који не испуни задате критеријуме, треба да изгуби лиценцу и самим тим и посао у библиотеци.

2. Избацивање “саксија”- столица са засађеним “Ficus Bibliotecusima” за пултовима на позајмним одељењима

једном недељно, не би ли евалуирали или еволуирали бар у “пузавице”. Можда би се покренули и помогли читаоцима у фондовима, међу полицама, у интернет читаоницама или сређивању фондова.

3. Један дан у месецу ускратити могућност било каквог приступа компјутеру “запослених“ на позајмним одељенима, не би ли покренули сопствени мождани Windows (ако им је и уопште и “инсталиран“).

4. Пробно увести, као неку врсту теста или анкете о учинку, по угледу на здравство, и понудити корисницима – читаоцима могућност бирања тј. указивања поверења у виду “изабраног библиотекара“.

И зато, бар покушајмо да прво о томе проговоримо јавно, да најзад укажемо и на тај проблем.

Не дозволимо да нас прегазе, угуше у нама креативност и идеје, или нас повуку на дно „фикуси и остале коровске врсте“ у библиотекама.

Колеге, библиотечки радници, не дозволимо да постанемо мањина или врста у изумирању! А самим тим и библиотеке као институције од угледа.

Key words: Widely educated, good and creative librarians - an endangered species or minorities; human resources, twofold terminology; radical measures-tests and licenses.